

חינוך לחיים

פרשת נח

"כי יצר לב האדם רע מנעוריו"

ראשית נזכור שמתנה נתן לנו ה' יתברך את היצר הרע שמעמיד אותנו בניסיונות השכם וערב, כי המאבק ביצר מטפח את האישיות ומגלה את כוחות הנפש החבויים באדם. כשמגלים את הכוחות מגיעה השמחה שבאה מעצם המאבק, ולא רק מהניצחון הסופי. השמחה היא הסיפוק, ותחושת הסיפוק מגיעה מתוככי אישיות האדם. כך לימדנו המשגיח רבי הירש פלאי זצ"ל – הנאבק ביצרו זוכה לחוש שמחת חיים' שהיא מצרך נדיר ביותר בעולם המערבי.

ללא חושך אין משמעות לאור. ללא רע אין טוב. המאבק אינו קל, כדי לנצח צריך ללמוד היטב את הכללים, את אסטרטגיית הלחימה, להכיר את האויב, את אופיו, את מעלליו, את תחכמו ואת נקודות החולשה שבו. עלינו לשנס מותניים ולהילחם בו ללא הרף. אין מקום לשאננות!!

ואומנם לפעמים אדם קצת מתלכלך בגלל הנסיונות אך אומרים בשם ה'חפץ חיים' שה'נסיון' דומה הוא ל'מכרה זהב', היא חלקת קרקע המעורבים באדמתה גרגרי זהב, ועל הכורה להתעסק בבוץ, בחול ובעפר, לחפור ולחצוב בסלעים ולברר מתוכם את גרגרי הזהב, והגם שראשו על כרעיו על קרבו מתלכלכים בבוץ ושאר לכלוך, פניו משחירים כשולי קדירה, הרי הוא מלא 'ששון ושמחה' כמוצא שלל רב, ואם מישהו ילעג עליו על מראהו לא ישית ליבו אליו כלל, כי יודע הוא שבכל רגע עולה ומתגדלת עשירותו לאין ערוך, כיו"ב, תאמר כלפי אותם העומדים בניסיונות קשים, עד שנראה שהם 'שחורים', אך אל ירך לבבכם, כי כל רגע ורגע שעומד בניסיון לבלתי לכת אחרי יצרו הרע הרי הוא עושה נחת רוח שאין למעלה הימנה, ועולה ומתעלה לאין גבול.

כידוע פעם שבחו לפני ה'חזון איש' זי"ע - בחור פלוני הוא בן עליה, וכלל אין לו יצר הרע, ענהו ה'חזון איש', א"כ אינו אלא 'בעל מום'. כי זה כל האדם – שיש לו יצר והוא מתגבר עליו לעשות רצון קונו. כי תפקידנו להלחם ואף אם נכשלים לא נשברים אלא מתחזקים להמשיך להלחם, ושבע יפול צדיק וקם.

משל נאה מביא ר' מייילך בידרמן לאדם שרצה לבדוק אם ה'זיוניקר' ברכבו פועל כתיקנו או שמא צריך להחליפו, ואמר לבנו הקטן שישב על ידו, צא החוצה ואמור לי האם הוא 'עובד' כראוי אם לא, יצא הבן ועמד מלפני הרכב, הביט היטב, והכריז 'עובד, לא עובד, לא עובד, עובד לא עובד', וחוזר חלילה... נענה לו אביו, אוי, רק בן 'קטן' מדבר כך, הטרם תדע כי אם הפנסים נדלקים ונכבים וחוזרים ומאירים ושוב נכבים הרי זה מורה שאכן הוינקער עובד כראוי... ואדרבה, אם היו הפנסים דולקים ברציפות ללא הבהוב היה זה סימן על תקלה וקלקול... לדידן ייאמר, העלויות והירידות הם חלק מכל מהותו של אדם, וסימן ברור הוא שהוא 'חי', וזה כל עבודת האדם בחיי חיותו, ורק 'מת' או 'מלאך' אין לו ירידה ואינו 'נכבה' לעולם...

הנה נהגו כשמכניס את הנרות לכבוד שב"ק, שמדליקים אותם ומיד מכבים ובפשוטו הטעם, שעי"ז יהא נאחז האור יפה, אך רמז יש בה, כי עיקר העבודה 'החכמה' להדליק נר שכבה... וללמדנו כי גם אם נכשל ונדמה לו כי נכבה נר ה' נשמת אדם, אך יתחזק להדליקנו מחדש, ואדרבה עי"ז יהא נאחז האור יפה.

אך השאלה הגדולה שמתחבטים בה הרבה מפרשים בפסוק מה הכוונה 'רע מנעוריו' האם האדם נולד רע?? הרי כת' בקהלת 'האלוקים עשה את האדם ישר, והמה בקשו חשבונות רבים' דהינו שאדם נולד ישר ולא רע מנעוריו??

הרש"ר הירש מלמדנו את סוד הנעורים, 'נעורים' הוא מלשון 'ניעור' לנענע ולהשליך מעליו. הצעירים רוצים להתפתח מתוך עצמם, רשמים טובים או רעים אינם נקלטים בם דרך קבע. טבע הנער עודנו בתוכנו המקורית, טרם התעטף בטלית של חנופה. עודנו 'מנער' מעליו רשמים טובים ורעים. צעירים אינם לא צדיקים ולא רשעים. אוי לנו, למי שסובר שהילד הממוצע הוא רשע מרושע, מי שמכיר ילדים יודה, לא, אין זה נכון!!! הנער איננו מושחת. יצר לב האדם איננו רע מנעוריו, לא מנעוריו ישאף הנער אל הרע, אלא ששליטה ומשמעת עצמית נראים להם כעול ובשאיפתם לעצמאות 'נערו' עול זה מעליהם, אך משיגיעו להכרה ידעו היטב מה התכלית וינהגו על פיה. וכך מתיישבת הסתירה, אכן האדם נולד עם יושר טבעי, אלא שיש באישיותו כוח העצמאות המנער את המוסכמות, כוח זה מסוגל להרע לאדם ולעולם, אך באותה מידה יכול להוות מנוף אדיר לעליה ולהצלחה רוחנית וזה תפקידם החשוב של בני הנעורים.

גם גאון החינוך האדמו"ר מפיסצנה זצ"ל (ד' חשוון היארצייט) לכל אורך הדרך מדגיש שילד בקטנותו אף בנערותו נפש נקיה היתה. 'וכל נפש ילד ישראל אוצר של קדושה הוא, רק שצריכים לדעת איך לפעול בו'. 'ואף אם יראה בהם נערים אשר לפי הכרתו מרי נפש הם ומידות רעות להם, ידע שזה טבע של גרעיני הנשמות ובוסר המלאכים, מרים הם בחניטתם ומלאים עסיס בגדלותם. אין מדה וטבע רע בהחלט בילד ישראל... רק שצריכים לדעת איך לשמש בהם ולגדלם. ותפקיד ה'גנן' (המחנך) לקחת כל מידה רעה שמזהה בנער ולהופכה לתועלת ולשימוש בעבודת ה' כמו שמאריך בהקדמתו. וזה תפקיד המחנכים וההורים לעשות זאת. בהצלחה.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת נח

הגה"ק בעל הפלאה זיע"א בפתיחה למסכת כתובות כתב 'כי הנה כך הוא הדרך כי בימי הנעורים יש יצר הרע גדול יותר מאשר בימים שהאדם הוא כבר מיושב בדעתו, אבל מאידך בקטנותו אין חטאותיו גדולים כל כך כמו בשנים שאחר כך כאשר הוא כבר גדול. והענין בזה כי בעודו ילד הרי נשמתו זכה ונקיה, לכן צריך יצר הרע גדול יותר כדי להחטיאו. אבל כאשר גדל האיש והרבה לחטוא, הרי עבר ושנה נעשה לו כהיתר, וממילא אין היצר הרע צריך להתאמץ להחטיאו, כי האדם חוטא כבר מעצמו מחמת ההרגל, ולזה עיקר עבודת היצר הרע היא כאשר האדם הוא בקטנותו.

ובזה פירש מורי ורבי האדמו"ר מפרמישלאן שינוי לשון הכתובים, שבפרשת בראשית נאמר 'וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום', ואילו אחר המבול בפרשתינו נאמר 'ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו ולא אוסיף עוד להכות את כל חי', ומה נשתנה אחר המבול שאמר השי"ת 'כי יצר לב האדם רע מנעריו', מקודם המבול שאמר 'וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום'.

אך הענין כי הפסוק בפרשת בראשית רומז לראשית ימי האדם, בעודו בקטנותו, ולזה אמר 'וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום' שבכל עת מפתחו היצר הרע בכל כוחו להחטיאו. אבל אחר כך, רומז לשנים שאחר כך, אחר שנתגדל האדם, אז כתיב 'כי יצר לב האדם רע מנעריו' היינו עוד יותר רע מאשר היה בנעוריו, שאז היה עיקר הקושי היצר הרע, ועתה בהיותו גדול הוא 'לב האדם' עצמו, וזה 'רע מנעריו' כי בנעוריו היה זה היצר הרע ולא האדם עצמו.

כי כך אמר זקה"ק הרבי ר' מרדכי'לע זיע"א בעת זקנותו שאיך שהוא נראה עתה, כל מה שהשיג במדריגותיו, אלמלא נלחם עם יצרו בצעירותו בכח גדול ואמיץ, היה מתבייש ממנו עכשיו. נמצא שהכל תלוי בעבודת האדם בימי הנעורים, כי כאשר מרגיל עצמו מתחילתו בימי נערותו להיות הוא שולט על גופו ועל רצונותיו, וכי יש בו עקשנות של מצוה, אז ממילא אחר כך מחמת ההרגל שנעשה טבע שני נקל לו להמשיך במלחמת היצר להפילו ולנצחו. אך אם האדם בימי נערותו הלך בשרירות לבו והרגיל עצמו שעושה מה שלבו חפץ, אחר כך תכבד עליו העבודה כאשר ינסה לשוב ולשמור עצמו כי כבר הורגל לעשות ככל העולה על רוחו, ומעתה צריך לשנות ולשבור טבעו.

וכך מוסבר בספרים הקדושים פירוש הכתוב בתהלים צ"ב 'עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו' כי הנה אם מתנהג האדם כראוי בקדושה ובטהרה בימי נעוריו ובצעירותו הרי שיהיה ניכר רישומו זה עליו בזקנותו, וזהו 'עוד ינובון בשיבה' פירוש אם רואים על האדם בשיבתו וזקנותו כי יניב ויפרח, אזי סימן מובהק הוא כי 'דשנים ורעננים יהיו' שהיו כל שניו שוין לטובה, ואף בימי נערותו וצעירותו היה דשן ורענן לעבודת השי"ת, ואשר על כן יראו ויתגלו הסימנים ויעידו על נאמנותו ה' ולתורתו אף בימי עלומיו,

ובדרך זו פירש כ"ק רבינו שליט"א הפסוק 'ולאחותו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש לה יטמא, כלומר שאם בהיותו בראשית דרכו בימי הנערות בקדושה בבחינת 'בתולה אשר לא היתה לאיש' שהוא ענין השלימות והתמות, ובצעירותו נהג עצמו כראוי בעניינים הרוחניים והגשמיים והיו רעיונותיו ומחשבותיו בנקיות לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו. אזי 'לה יטמא' תיבת 'יטמא' ר"ת מ'חשבות ט'ובות א'ריכות י'מים כלומר שאף עד זקנה ושיבה לאורך ימים ושנים יהיה רישומו הטוב ניכר ויהיו רעיונותיו זכים צלולים וטובים תמיד. ויזכיר סופו על תחילתו שהכל שוה אצלו לטובה.

וכך מסביר הפס' בפר' חוקת ואמרת אליהם בהרימכם את חלבו ממנו וגו'. נראה לפרש, דהנה כשאדם בבחרותו מכניע ומשבר כח התאוות הגשמיות, ומקדש כל עתותיו רק לה' אלקיו בתורה ותפילה, בכל מאמצי כוחו, אזי בנקל לו אחר כך לעבוד השם יתברך בלי שום יגיעה, ואפילו כאשר 'ישב בדד וידום', עבודתו נעשית על ידי מחשבתו מחשבת הקודש, עבודה שהיא בלב, ועבודתו תמה גם בעניני הגשמיות, אכילה שתיה, מחמת שמקדש ומדבק עצמו גם אז בדביקות גדול, יען שנשרש הקדושה בו בכל אבריו כידוע. וזהו רמז הכתוב בהרימכם את חלבו פירוש, כשתפרישו את מבחר הימים, הם ימי הבחרות, רק בלתי לה' לבדו, ואזי ונחשב לשון מחשבה, ללויים הוא לשון התחברות ודביקות, פירוש שעל ידי המחשבה לבד יוכל לבוא לדביקות הבורא ב"ה

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com